

Hoofdstuk 1

Overeenkomstenrecht

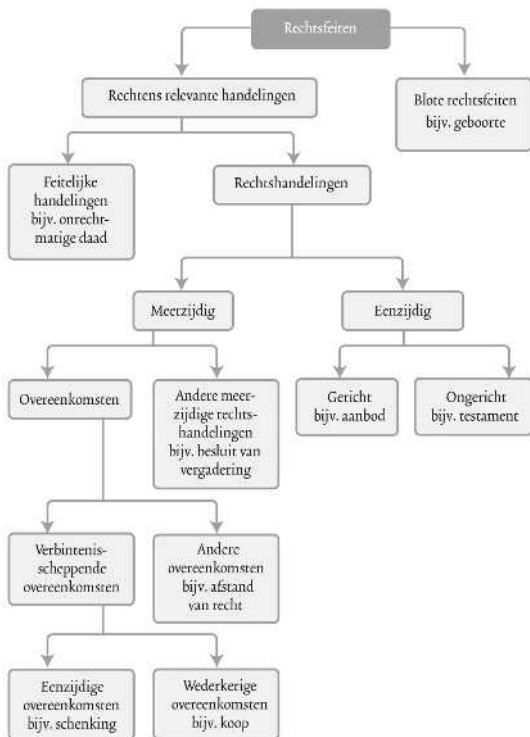
1.1 Overeenkomstenrecht: deel van het verbintenissenrecht

- Ons recht kent één bron van verbintenissen: verbintenissen vloeien voort uit de wet, art. 6:1 BW. De wet onderscheidt enkele belangrijke bronnen van verbintenissen, waaronder:
 - onrechtmatige daad (art. 6:162 BW);
 - zaakwaarneming (art. 6:198 BW);
 - onverschuldigde betaling (art. 6:203 BW);
 - ongerechtvaardigde verrijking (art. 6:212 BW);
 - de overeenkomst (art. 6:213 BW).
- Uitgaande van deze vijf bronnen valt het verbintenissenrecht uiteen in:
 - *aansprakelijkheidsrecht* (titel 6.3 BW): bronnen van verbintenissen zijn de onrechtmatige daad of een kwalitatieve aansprakelijkheid;
 - *een restcategorie* (titel 6.4 BW): verbintenissen vloeien voort uit andere bronnen, zoals onverschuldigde betaling, ongerechtvaardigde verrijking en zaakwaarneming;
 - *overeenkomstenrecht* (titel 6.5 BW): een bron van verbintenissen is de overeenkomst.

1.2 Overeenkomst

- Een overeenkomst is niet alleen een bron van verbintenissen, maar ook een meerzijdige rechtshandeling, art. 6:213 BW. De belangrijkste overeenkomst is de obligatoire overeenkomst

(zie par. 2.1). Titel 6.5 BW regelt de obligatoire overeenkomst. Een obligatoire overeenkomst kan een wederkerige overeenkomst zijn en meer bijzonder een koopovereenkomst. Schematisch:

Figuur 1.1 De overeenkomst als (rechts)handeling

- Via art. 6:216 BW kan afdeling 6.5.1 BW ook van toepassing zijn op andere meerzijdige vermogensrechtelijke rechtshandelingen, bijvoorbeeld een bewijsovereenkomst of huwelijkse voorwaarden (art. 1:114 BW).

Een geslaagd beroep op dwaling, art. 6:228 BW, met betrekking tot relevante feiten en omstandigheden bij het sluiten van een samenlevingsovereenkomst kan leiden tot vernietiging van de overeenkomst (HR 21 februari 2014, NJ 2014/265).

- Het overeenkomstenrecht bevat bepalingen over:
 - totstandkoming van overeenkomsten (afdeling 6.5.2 BW);
 - rechtsgevolgen van overeenkomsten (afdeling 6.5.4 BW).
- Gevolgen van niet-nakoming zijn eerder in het Burgerlijk Wetboek (afdeling 6.1.9) geregeld, omdat zij niet alleen gelden voor verbintenissen uit overeenkomsten, maar voor alle verbintenissen (zie par. 1.1).

1.3 Europees overeenkomstenrecht

- Het overeenkomstenrecht heeft een Europese dimensie, die zichtbaar is in verschillende gebieden van het overeenkomstenrecht. Deze invloed komt voort uit richtlijnen die na omzetting in het Burgerlijk Wetboek zijn opgenomen. Richtlijnen werken niet direct door in de privaatrechtelijke rechtsverhouding, maar moeten eerst worden omgezet naar nationaal recht. Soms moet nationaal recht richtlijnconform worden uitgelegd, zie bijvoorbeeld de Richtlijn oneerlijke bedingen.

Belangrijke richtlijnen voor het overeenkomstenrecht zijn onder andere:

- Richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (93/13/EEG). Deze is van belang bij de interpretatie van de bepalingen inzake algemene voorwaarden, art. 6:231 e.v. BW;
- Richtlijn oneerlijke handelspraktijken (2005/29/EG). Deze verbiedt oneerlijke handelspraktijken, zoals misleidende reclame en agressieve verkooptechnieken. Ingevoerd in art. 6:193a-6:193j BW;
- Richtlijn Consumentenrechten (2011/83/EU). Ingevoerd in art. 6:230g-6:230z BW. Deze richtlijn is aangevuld door Richtlijn digitale inhoud (EU/2019/770) en verwerkt in art. 7:50a-7:50j BW en Richtlijn Consumentenkoop (EU/2019/771), verwerkt in art. 7:1-7:50 BW;
- De Moderniseringsrichtlijn (EU/2019/2161). Deze betreft betere handhaving en modernisering van consumentenbeschermingsregels. Wijzigt en vult vier richtlijnen aan: 93/13/EEG, 98/6/EG, 2005/29/EG en 2011/83/EU en verwerkt in diverse artikelen in het BW;
- Richtlijn EU/2024/825. Wijzigt 2005/29/EG en 2011/83/EG wat betreft het versterken van de positie van de consument voor de groene transitie door middel van betere informatie en door middel van bescherming tegen oneerlijke handelspraktijken (Green claims).

Verder zijn ook van belang:

- Richtlijn inzake elektronische handel: E-commercerichtlijn (2000/31/EG). Verwerkt in art. 6:196c BW en art. 6:227a-6:227c BW, art. 6:234 lid 2 BW en art. 3:15d BW;
- Dienstenrichtlijn (2006/123/EG). Verwerkt in art. 6:230a-6:230f BW, zie ook: art. 6:234 lid 1 BW;

- Richtlijn verkoop van en garanties voor consumptiegoederen (1999/44/EG). Regelt verkoop en garanties van consumptiegoederen. Verwerkt in art. 7:17-7:23 BW;
- Richtlijn misleidende en vergelijkende reclame (2006/114/EG). Reguleert misleidende en vergelijkende reclame om eerlijke concurrentie te waarborgen en is verwerkt in art. 6:194-6:196 BW;
- Richtlijn Pakketreizen (2015/2302/EU): biedt bescherming aan consumenten die pakketreizen boeken, inclusief annulering en terugbetaling. Deze is verwerkt in art. 7:500-7:513 BW.
- Deze Europese dimensie betekent dat het Hof van Justitie van de Europese Unie, en niet de Nederlandse rechter, uiteindelijk beslist over de uitleg van deze bepalingen, art. 267 VWEU. De nationale rechter kan hiervoor een prejudiciële vraag stellen aan het Hof van Justitie.

1.4 Beginselen van overeenkomstenrecht

Het contractenrecht is gebaseerd op verschillende beginselen. Deze hebben geen vaste rangorde en moeten in onderling verband worden beschouwd en afgewogen, waaronder de volgende beginselen:

a. Contractsvrijheid

Partijen zijn in beginsel vrij om een overeenkomst te sluiten en de inhoud daarvan te bepalen. Ook staat het eenieder vrij te bepalen met wie hij een overeenkomst sluit. Deze vrijheden worden partijautonomie genoemd. Contractsvrijheid is echter niet onbegrensd. Beperkingen kunnen gelegen zijn in dwingende wetbepalingen of wanneer de overeenkomst in strijd met de goede zeden of openbare orde is (art. 3:40 BW) (zie par. 6.4).